

ס.

המאורע ד"מתו בערב שבת" מהוה "סימן יפה" (אם עדיין יש צורך ב"סימנים") שכבר נגמרה ונשלמה עבודת השליחות דבירור וזיכוך עניני החול באופן ד"זאב יטרף" ע"י "זרעו של יוסף" (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) שנמשלו לדגים, והכל מוכן לסעודה, הסעודה דלעתיד לבוא ("ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"), שבה תהי' תכלית השלימות דאכילת הדגים (לאחרי שלימות ההכנה בערב שבת) – "מבשרו של לויתן", וכן שור הבר ויין המשומר.

(משיחת ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב (ב))

- 1) כתובת קג, ב.
- 2) פטירת הרה"ח וכו' ר' משה יצחק ע"ה העכט בערב שבת זה. וראה בפנים השיחה בארוכה (המו"ז).
- 3) ומ"ש "סימן יפה לו" – אין זה רק בתור איש פרטי, אלא גם בתור חלק מכלל התלמידים והשלוחים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
- 4) תמיד בסופה.
- 5) ב"ב עה, א.

לזכות

החייל ב"צבאות השם" מנחם מענדל שי' ליום הולדתו הראשון, ביום כ"ה טבת, ה' תהא שנת עד בלי די

ולזכות הוריו

הרה"ת ר' שמואל הכהן וזוגתו מרת מינא זעלדא שיחיו כהן ולזכות זקניו

הרה"ג הרה"ת ר' יוסף עקיבא הכהן וזוגתו מרת פרידא מלכה שיחיו כהן הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת שרה שיחיו גורביץ

*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וארא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ג
(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

של הגאולה), כעדותו של נשיא דורנו שכבר כלו כל הקיצין, והכל מוכן לסעודה דלעת"ל, שולחן-ערוך עם הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר.

ויש לומר, שכללות הזמן הקשור עם יום ההילולא העשירי בשבט (שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין, והמשך השנים שלאח"ז, יותר מארבעים שנה⁴) נחלק לג' תקופות שהם ע"ד ובדוגמת ג' התקופות הכלליות במשך כל הדורות (לפני מ"ת, מ"ת ומ"ת המשיח), שמרומזות בג' הפרשיות שמות וארא בא:

תקופה ראשונה, ארבעים שנה (תר"ם-תר"פ), בזמן נשיאותו של אביו, שאז התחיל שלימות הענין דהפצת המעיינות חוצה ובפרט ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים (בניהולו של בנו יחידו) – ע"ד ובדוגמת עבודת האבות בהכנה והתחלת הענין דמ"ת.

תקופה שני', שלושים שנות נשיאותו בחיים חיותו בעלמא דין (תר"פ-שי"ת), שבהם הי' החידוש המיוחד שלו בתור נשיא דתורת חסידות חב"ד בהפצת המעיינות חוצה ממש, ועד להחידוש בעשר שנים האחרונות (גמר ושלימות עבודתו) בהפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן-תורה) – ע"ד ובדוגמת החידוש דמתן-תורה.

ותקופה שלישית, המשך הנשיאות לאחר הסתלקותו (מיום עשתי עשר לחודש עשתי עשר דשנת עשתי עשר (תשי"א)⁵), שניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל, ועד לגמר ושלימות העבודה, שהכל מוכן כבר לסעודה דלעתיד לבוא – ימות המשיח.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב)

4) שבהם „קאי איניש אדעת" דרבי" (ע"ז ה, רע"ב), כיון ש„נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" (תבוא כט, ג).
5) ראה קונטרס משיחות ש"פ וארא תש"נ הערה 99 (ס' השיחות תש"נ ח"א ע' 255-56).

א) מדוע באמת, הקשה משה רבנו קושיא? הרי מדריגתו של משה רבנו היתה נעלית יותר משל האבות – שהרי היה "שביעי" (מאברהם אבינו), וחז"ל אומרים: "כל השביעיין חביבין", כי מדריגת השביעי נעלית יותר מהששה שלפניו – וכיון שהאבות לא שאלו, איך יתכן שמששה רבנו שאל "למה הרעות"?

ב) כיון שהקב"ה בתשובתו למשה, הדגיש את מעלת האבות שלא הקשו קושיות, הרי היה צריך להזכיר במקום "וארא גו' ואל יעקב", את השם "ישראל", שהוא שם המעלה המורה על מדריגה נעלית יותר מיעקב⁸.

ג) כל סיפורי התורה הם הוראה⁹ לכל אדם, ובודאי כן הוא בנוגע לסיפור שלפנינו – שהרי ידוע שהכתוב אינו מוציא מפיו דבר מגונה אפילו בגנות בהמה¹⁰, וודאי שכן הוא כשהנידון הוא, להבדיל, יהודי שהוא בחיר כל הנבראים, וכל שכן לגבי משה רבנו, המובהר מכל בני ישראל; ואעפ"כ לא נמנעה כאן התורה מלספר בענין שאינו בשבחו של משה רבנו, וברור אפוא שיש בזה הכרח גמור – לשמש הוראה לכל אדם בכל דור ודור: שהנהגה הרצויה לפני הקב"ה היא לבחור בדרך האבות, ולא לשאול קושיות.

לכאורה קשה ביותר להבין זאת: איך שיין שכל אדם, ובפרט בדור של "עקבתא דמשיחא", תהיה לו ברירה לבחור לעצמו אחת משתי דרכים, או את דרך האבות או את דרכו של משה רבינו? הן אמת, שאמרו חז"ל¹¹: "אין דור שאין בו כאברהם וכו' כיעקב ואין דור שאין בו כמשה", – אך הכוונה בזה היא ליחיד סגולה בלבד. אבל התורה הרי ניתנה לכולם,

א. בסוף הפרשה הקודמת (פ' שמות) מסופר על שאלת משה רבנו להקב"ה: "למה הרעות לעם הזה וגו'". שאלתו הרועמת של משה היתה: כיצד יתכן שמשליחותו של הקב"ה – על ידי משה, ואודות גאולת מצרים – יצא ענין של "הרעות" – של רע, והרי השליחות היתה בענין גאולת מצרים, גאולה שכולה טוב¹; על ידי שליח – משה רבינו, שעליו נאמר: "ותרא אותו כי טוב הוא", כולו טוב, כבר משגולד היה רק טוב²; והמשלח הרי היה הקב"ה, "בכבודו ובעצמו" (כי מאחר שבני ישראל היו שקועים במצרים ב"מ"ט שערי טומאה³, לא היתה גאולתם יכולה לבוא בסדר השתלשלות, מבחינה כזו של אלקות המלוכשת בעולם (שבמילא יש שם מקום לקטרוגים של מדת הדין), והיתה צריכה הגאולה לבוא מהקב"ה בעצמו⁴, שהוא הרי ודאי כולו טוב וחסד ("בחי' עתיק", "לית שמאלא בהאי עתיקא")⁵. משום כך מתעוררת השאלה, כיון שגם השליחות, גם השליח וכל שכן המשלח עצמו הם כולו טוב – כיצד יתכן שיצא מזה ענין של רע "הרעות"?

ועל כך בא המענה (בתחילת פרשתנו) מהקב"ה: "ויאמר אליו אני הוי', וארא אל אברהם וגו' ושמי הוי' לא נודעתי להם וגם הקמתי וגו'". הקב"ה ענה למשה, שאברהם יצחק ויעקב עברו נסיונות רבים ואף ע"פ כן לא הקשו קושיות, "חבל על דאבדין ולא משתכחין"⁶.

ואינו מובן כאן:

1) ראה תורה אור וארא (נ, סע"ד).
2) שמות ב, ב. סוטה יג, א. אור התורה שמות ע' ס ואילך.
3) ז"ח ר"פ יתרו.
4) ראה לקו"ת צו יב, ג.
5) זח"ג קט, א. ועיי"כ שם רפט, א.
6) שמ"ד ו, ד. סנהדרין קיא, א. הובא ברש"י פרשתנו ט, ט.

7) ויק"ר פכ"ט, יא.
8) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 48.
9) ראה זח"ג נג, ב.
10) ראה פסחים ג, א.
11) ב"ר פנ"ז, ז.

לקוטי

וארא

שיחות

שכתוב¹⁶: "ויפרוץ האיש מאד מאד"; גם נסיון של דוחק וצער (גבורה), כשעשו הלך כנגדו "וארבע מאות איש עמו" – ובכל זאת להשאיר שלם, כמו שנאמר¹⁷: "ויבא יעקב שלם".

ג. אף שהאבות למדו תורה, כפי שאומרים חז"ל¹⁸ "שוימן הקב"ה לאברהם אבינו ב' כליותיו כשני חכמים והיו מבינות אותו ויועצות אותו ומלמדות אותו חכמה", גם אמרו חז"ל¹⁹: "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם וכו' אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה וכו' יצחק אבינו וכו' יעקב אבינו וכו'". לאידך, מציינו גם אצל משה רבנו עבודת המדות – בין בקו החסד, כמו שנאמר²⁰ "וירא בסבלותם" ובין בקו הגבורה, כמו שנאמר²¹: "ויאמר לרשע למה תכה רעך", – מכל מקום חלוקים האבות ומשה רבנו בעיקר ענינם: עיקר ענינו של משה רבינו הוא חכמה. הוא היה זה שנתן התורה לישראל ולכן נקראה על שמו: "זכרו תורת משה עבדי"²²; ועיקר ענינם של האבות הוא מדות וזהו גם תוארם – "אברהם אוהבי" וכו' – ואת הדרך הזו של עבודת השם במדות הורישו לכל ישראל²³.

ד. לפי זה שהאבות היה עיקר ענינם מדות, ומשה רבנו – חכמה, יובן הטעם מדוע משה רבנו, שהיה למעלה ממדרגת האבות שאל "למה הרעות" והאבות לא שאלו שאלות: אמנם היה משה רבנו בדרגה נעלית מהאבות, אבל דוקא משום כך עצמו, שעיקר ענינו היה חכמה ושכל, שאל את השאלה – כי טבע השכל הוא לרצות להבין כל דבר, ודבר שאין לו טעם ושכל, מפריע לו בהמשך עבודתו. זו

"תורה על הרוב תדבר", והוראות התורה מתחשבות (בעיקר) בתכונות של רוב ישראל. כיצד אם כן, אפשר לומר זאת לרוב ישראל, שלא יבחרו לעצמם את דרכו של משה רבנו (אלא את דרך האבות)?

ב. ההבדל בין האבות למשה רבנו הוא: מדריגת משה רבינו היא בבחינת חכמה (כמו שאמר משה רבנו על עצמו¹²: "ונחננו מה" – הוא השיג את מ"ה דחכמה), שלכן ניתנה על ידו התורה שהיא חכמתו של הקב"ה; ואילו בחינתם של האבות ביחס למשה – הוא מדות: עבודת אברהם אבינו היתה בעיקר בקו החסד והאהבה. הוא עבד את השם מתוך אהבה, כמו שנאמר¹³: "אברהם אוהבי", וגם בהנהגתו עם אנשים, היה גומל חסד עם כולם, בין בגשמיות בין ברוחניות.

עבודת יצחק אבינו היתה בעיקר בקו הגבורה והיראה, כמו שנאמר¹⁴: "ופחד יצחק", שעבד את השם מתוך פחד ויראה. ולכן גם בעולם לא היה יכול לסבול כל רע, אפילו בדקות, שלכן כהו עיניו מעבודה זרה של נשי עשו, הוא לא היה יכול לסבול את עשן העבודה זרה של בנות כנען^{14*}.

ועבודת יעקב אבינו היתה, בעיקר, בקו התפארת, רחמים, הכלול מחסד וגבורה, לכן אמר¹⁴: "אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק היה לי", שמדתו כללה את שתי המדות, של אברהם ושל יצחק. לכן היו כל עניניו בשלימות, "מטתו שלימה"¹⁵, כי על ידי עבודה כזו המקיפה שתי מדות מנוגדות, אפשר לעבור את כל הקשיים והנסיונות – גם נסיונות של עשירות והרחבה אצל לבן (חסד), כמו

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, כשיש לבנ"י הבטחה מיוחדת מהקב"ה "בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם", נוסף לריבוי ההבטחות בתורה ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל"², ו"עמו אנכי בצרה"³, ו"פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו" (ורק אח"כ "והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו"⁵) וכו' –

הרי דבר ברור ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל" בכל מקום בעולם שבו נמצאים יהודים, גם בחוץ לארץ, ועאכו"כ בארץ הקודש, שנקראת בתורתנו הקדושה והאמיתית: "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁶.

. . . וכאמור, הקב"ה מודיע ומכריז לישראל בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: "בני אל תתיראו".

נ.מ.

העשירי בשבט (העשירי יהי' קודש¹, בכל חודש, ועאכו"כ העשירי בחודש אחד עשר) הוא יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ענינו של יום ההילולא – כמ"ש רבינו הזקן בתניאי ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . . ופועל ישועות בקרב הארץ", ועוד ועיקר, שכולל הנתינת-כח על המשך הצמיחה ביתר שאת וביתר עוז לאחרי הסתלקותו כתוצאה מהזריעה ד"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", עד להצמיחה דהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בדורנו זה (דור האחרון של הגלות ודור הראשון

(1) בחוקתי כז, לב.

(2) אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח.

(3) ראה אגה"ק שם: "ונזרעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים מאד . . . גידולי

גידולי".

(16) בראשית ל, מג.
(17) שם לג, יח. שבת לג, א.
(18) אדר"נ רפ"ג. וראה ב"ר רפס"א. תנחומא ויגש יב.
(19) יומא כח, ב. וראה רמב"ם הל' ע"ו ספ"א.
(20) שמות ב, יא.
(21) שם יג.
(22) מלאכי ג, כב.
(23) ראה לענין אברהם ומה מובן גם לענין יצחק ויעקב רמב"ם הל' אבל פי"ד ה"ב.

(12) שמות טז, ז. לקו"ת במדבר צא, ד.
(13) ישעי' מא, ח.
(14) בראשית לא, מב.
(14*) בראשית כז, א. רש"י שם.
(15) ויק"ר פל"ז, ה. וראה ג"כ פסחים נו, א. ספרי דברים ו, ד. שם לב, ט.

היתה איפוא שאלת משה – הוא רצה מענה לשאלתו כדי שיוכל להמשיך בעבודתו – עבודת חכמה ודקדושה.

ה. על זה באה התשובה מלמעלה: "וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני הוי' וגו' ושמי הוי' לא נודעתי להם" – לפני מתן תורה היה גילוי שם אלוקים ולא שם הוי', "ושמי הוי' לא נודעתי להם" ועתה במתן תורה – שהחל כבר עם בשורת הגאולה – בא הגילוי של שם הוי' "ויאמר אליו אני הוי'".

שם אלוקים מורה על אור מוגבל המתלבש בעולמות²⁴, אלוקים בגימט' הטבע²⁵, ומצד שם אלוקים כל דבר מוגבל בענינו שלו שבו הוא נבדל מדבר אחר, שלכן אלוקים הוא לשון רבים, כמו שנאמר²⁶ "אלוקים קדושים", כי מצד שם אלוקים ישנו ענין ה"רבים" בגלל השוני שביניהם. אבל שם הוי' מורה על למעלה מהגבלה והתחלקות, הוי' – ה' הוה ויהיה כאחד, כי זה הוא אור שהוא למעלה מעולמות. ואור זה נתגלה בעת מתן תורה, שלכן במתן תורה בטלה הגזירה²⁷ שהפרידה בין מעלה ומטה, שענינם בכוחות הנפש הוא שכל ומדות.

וזה אמר הקב"ה למשה רבינו, שעתה, כשנמצאים בעת הגאולה שהיא בזכות ולשם מתן תורה²⁸, הרי אפילו מי שעיקר ענינו הוא חכמה ושכל, צריך שיתכללו בו טבע המדות, ועליו לחדול משאלות.

ובזה יובן לשון הכתוב "וארא וגו' ואל יעקב" ולא שם המעלה "ישראל": הקב"ה דרש ממשה רבנו, מדריגת החכמה, שתהיה אצלו

התכללות של טבע המדות, מדריגת המדות, באופן של קבלת עול של יעקב. ולא מדריגת ישראל "לי ראש"²⁹, אלא יעקב – "יו"ד עקב"³⁰, שיהיה אצלו החיבור של עליון ותחתון, רגל ועקב, שגם בשכלו וחכמתו תהיה תנועה של קבלת עול שברגל ועקב.

ו. עוד יש מעלה עיקרית נוספת בטבע המדות על טבע השכל, והקב"ה דרש ממשה רבינו, שלמרות היותו חכמה ושכל, תהיה בו גם מעלה זו של מדות:

כל כוח מכוחות הנפש המתלבשים בגוף האדם, יש לו אבר מיוחד המתאים לכוח המתלבש בו. לפיכך אפשר ללמוד ממבנה האברים המרכזיים בגוף, את מהות כוחות הנפש הכלליים המתלבשות בהם – שכל ומדות.

המוח והלב משפיעים על כל האברים. בדם יש ביניהם הבדל גדול: "לבא פליג לכל שייפין"³¹, הלב מחלק את חיותו והשפעתו לכל האברים, ואין מי שפירעו בעדו, מה שאין כן המוח, אף שהוא ראשון מ"תלת שליטין"³², משלושת האברים המרכזיים השולטים על כל הגוף – ישנו, "מיצר הגרון"³³ (המעבר הצר שבין הראש ללב), המעכב בעד המוח להשפיע על הלב (ורק לאחר שההשפעה באה אל הלב, היא מתחלקת "לכל שייפין"). מזה מובן גם לגבי כוחות הנפש – שכל ומדות: המדות תובעות עשיה בפועל ממש – אהבה מביאה ל"ועשה טוב" ויראה ל"סור מרע"³⁴; אבל השכל עצמו, מאחר שענינו להתאחד עם הענין שלומד, הרי, לא זו בלבד שאינו דורש מעשה

(24) וכן שם שדי (שנראה בו להאבות) הוא אור מוגבל, כי ענינו – שאמרת לעולמי די (ב"ד פמ"ז, ב).

(25) פרדס שער יב, פ"ב. ובשלהי שער האותיות אות קדושה בהגהה ד"ה והנה מוסיף על הראשונות (פט, א) משמע קצת שכן הוא בזהוה.

(26) יהושע כד, כט.

(27) ראה שמו"ר פ"ב, ג. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג

ע' 11 וע' 28.

(28) שמו"ר פ"ג, ד (הובא בפרש"י שמות ג, יב).

הוספה

בשורת הגאולה

יג.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, וועז אידן האָבן די הבטחה מיוחדת פון דעם אויבערשטן „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם", נוסף צו די ריבוי הבטחות בתורה אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל"¹, און „עמו אנכי בצרה"², און „פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו"³ (און ערשט דערנאָך „והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו"⁴) וכו' וכו' –

איז אַ זיכערע זאָך אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל" בכל מקום בעולם וואו אידן געפינען זיך, אויך אין חוץ לארץ,

ועאכו"כ אין ארץ הקודש, וועלכע ווערט אָנגערופן בתורתנו הקדושה והאמיתית: „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁵.

. . . וכאמור, דער אויבערשטער איז מודיע ומכריז צו אידן בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: „בני אל תתיראו".

(משיחות ש"פ וארא, כ"ו טבת, מבה"ח שבט תנש"א)

- 1) יל"ש ישעי' רמז תצט.
- 2) תהלים קכא, ד.
- 3) שם צא, יד.
- 4) שם כה, כב.
- 5) שם קל, ח.
- 6) עקב יא, יב.

(29) לקו"ת שלח מה, ב.

(30) תו"א ר"פ ויצא ובכ"מ.

(31) ראה זח"ג קסא, ב. לקו"ת שה"ש ב"ה לבבתני וביאורו.

(32) זח"ב קנג, א. וראה ג"כ זח"א קלת, א. ז"ח רות

(פ, א).

(33) ראה תו"א נז, ג ואילך.

(34) תניא פ"ד.

ובזכות ההנהגה שאינה מוגבלת בקו אחד בלבד, כי אם כוללת שני הקוים המנוגדים, יוציאנו הקב"ה ממיצר הגלות – שכל הגלויות נקראים מצרים⁵⁶, מלשון מיצר וגבול –

(56) ויק"ר פי"ג, ה.

(משיחת ש"פ וארא, ר"ח שבט, תשכ"ב)

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז **יחי**, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל **ביאת דוד מלכא משיחא'**

יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח
לעולם ועד

לזכות

החייל ב"צבאות השם" מנחם מענדל שי' ליום הולדתו הראשון, ביום י"ג טבת, ה' תהא שנת עד בלי די

ולזכות הוריו

הרה"ת ר' יוסף חיים זוגתו מרת חי' מושקא שיחיו נשיא

*

נדפס ע"י זקניו

הרה"ת ר' ישראל דוד זוגתו מרת רונית שיחיו לוליאן הו"ח ר' אהרן זוגתו מרת שושנה שיחיו נשיא

בפועל ממש – אף שמבין כיצד צריך האדם להתנהג – אלא אדרבא, הפשטת השכל והתאחדות עם עונג המושכל בו הוא שרוי, מעכבות בעדו מלהמשיך ולהוריד את ההבנה לידי פועל³⁵. כפי שאמר בן עזאי³⁶: "ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה", שתענוגו בלימוד התורה הפריע לו לשאת אשה, אף שידע שהקב"ה "לשבת יצרה".

ובפרט לפי הידוע מהשל"ה, ועוד יותר, מאדמו"ר הזקן ורבותינו נשיאינו שלאחריו, שהפליגו בגודל הדיוק בכל תיבה ואות בפירוש רש"י – הרי ודאי דרוש ביאור: מה מוסיף כאן רש"י בתיבות "אל האבות"?

והפירוש בזה: רש"י רוצה להדגיש, שעיקר מעלת אברהם יצחק ויעקב הוא בכך שהם "אבות". אף שלכל אחד מהם היתה מעלתו המיוחדת של עבודתו, אברהם בחסד, יצחק בגבורה ויעקב בתפארת, ובכל אחד מהם היתה מדתו בתכלית השלימות ובלי גבול – עם כל זה לא זו היתה עיקר מעלתם, כי אם מה שהם – אבות. על דרך הנאמר באברהם, הראשון שבאבות⁴⁰: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו'", הקב"ה מחבב את אברהם, ולמה? כי מצוה הוא את בניו ואת ביתו אחריו, ואינו מזכיר את מעלת עבודתו הפרטית.

ואף שבפסוק לא נאמר מפורש תיבת "אבות", מפרש ומגלה זאת רש"י בפסוק: עיקר מעלת אברהם יצחק ויעקב – מדות, זהו מה שהם אבות, המביאים תולדות.

ט. בתביעת הקב"ה למשה רבינו, שגם אצלו יהיה טבע המדות, אף שענינו הוא חכמה ושכל, ישנם שני ענינים: א) שלא יתעוררו אצלו שאלות, כי אם יקבל כל דבר בקבלת עול, כאמור לעיל. ב) שיעמוד בתנועה של המשכה והשפעה למטה, כפי שמצינו שמושה רבינו התעסק לאחר מתן תורה בענינים

לכן הוזכרו במיוחד חז"ל בנוגע ללימוד התורה: "כל האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו"³⁷, כי בגלל טבע השכל להיות תמיד בתנועה של התבדלות יתכן עלול לומד התורה להסתפק בלימוד התורה בלבד, לכן אומרים לו, שעליו לעסוק גם בגמילות חסדים, הוא צריך לעמוד נגד טבעו ולעסוק בעבודה בפועל.

ז. בגלל תכונת המדות, להביא לידי פועל ממש, נקראים אברהם יצחק ויעקב, שעיקר ענינם הוא מדות, בשם אבות (כמאמר רז"ל³⁸ "אין קוראין אבות אלא לשלשה"), כיון שבאים מהם תולדות.

והדבר מתבטא בשני סוגי ענינים:

א) לגבי עצמם הביאו המדות שלהם למעשים טובים בפועל ממש, כמאמר חז"ל³⁹: "תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים"; ב) הם עסקו גם עם הזולת, שזהו גם מובנו הפשוט של "אבות", שאת ענינם שלהם מורישים לבניהם ולבני־בניהם עד עולם.

ח. על פי זה יובן מה שרש"י כותב בתחילת הפרשה: "וארא, אל האבות" ושואלים על כך המפרשים: מה מוסיף כאן רש"י על הפסוק עצמו – "וארא אל אברהם אל יצחק ואל

(35) ראה ד"ה נר חנוכה תרס"ו.

(36) יבמות סג, ב.

(37) שם קט, ב. וראה ספר המאמרים ה'תש"ח ע' 266

הערה ז.

(38) ברכות טז, ב. וראה תו"א ר"פ וארא.

(39) רש"י ר"פ נת. ב"ד פ"ל, ו.

(40) בראשית יח, יט ובפרש"י.

שלמטה – אפילו יותר מהאבות. האבות אף שענינם הוא מדות, היו רועי צאן ובמדה מסוימת התנזרו מהעולם – אבל משה, ביאר את התורה "בשבעים לשון"⁴¹ לכל העולם. ובנוגע לישראל הרי היה: תאמר אלי שאהו בחיך גו'⁴².

וזה הוא גם ענינם של שני הביטויים במדרש²⁷ בנוגע לחיבור מעלה ומטה שנוצר במתן תורה: א) "העליונים ירדו למטה" – כן הוא גם בעולם קטן זה האדם: שכל, שטבעו בהסתייגות והתעלות, ירד למטה להתעסק בפועל ממש. ב) "ותחתונים יעלו למעלה" – טבע ה"רגל", שהוא הנחות מכל אברי האדם ונשמע לקול הוראות הראש מבלי לשאול מדוע, יעלה גם אל הראש, העליון שבאדם עד שגם השכל יעשה הכל בקבלת עול מבלי לשאול מדוע.

י. וזוהי ההוראה לכל ישראל:

הרי מצויים כל מיני סוגים בישראל⁴³, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציץ ושואב מימך". נדרשים איפוא ה"עליונים", בעלי המדרגה הגבוהים, "ראשיכם שבטיכם", ש"רדו למטה" לעסוק עם יהודים אחרים, אפילו עם אלו שהם "חוטב עציץ ושואב מימך"; ומה"תחתונים", בעלי המדרגה הנחותים, דורשים ש"יעלו למעלה" – שילמדו תורה, לא רק תורה הנגלית, אלא גם פנימיות התורה, ותובעים מהם לא רק קיום מצוות סתם, כי אם בהידור דוקא. מכל אדם דורשים "כל חלב להוי", שאת מיטב כוחותיו ימסור לקב"ה, שהתורה ומצוות שלו יהיו מן המובהר⁴⁴.

וגם מסוג של "ראשיכם שבטיכם" עצמו, שבכללות הם ה"יושבי אהל", דורשים את חיבור עליון ותחתון: להתעסק עם העולם, ושבשכלם תהיה תנועה של קבלת עול, כאמור לעיל.

והכוח לחבר שתי הקצוות של מעלה ומטה יש לכל אדם על ידי זה שהראה הקב"ה למשה רבינו "עד הים האחרון", ואמרו רז"ל⁴⁵: "עד היום האחרון", שראה את כל דורות בני ישראל עד ביאת המשיח – שכידוע, ש"מראות עיניהם של צדיקים"⁴⁶ פועלת ונותנת כוח – ועל ידי זה שמשה רבינו ראה את כל בני ישראל, גם את אלו של עקבתא דמשיחא, נתן להם הכח שיוכלו לחבר מעלה ומטה.

והנהגה זו (חיבור מוחין ומדות) מביאה את הגאולה, ואת כל ארבע לשונות של גאולה המנויות בהמשך הפרשה, וליציאה מכל המצרים וגבולים⁴⁷ עד ל"הבאתי אתכם אל הארץ" – כימי צאתך מארץ מצרים על ידי משיח צדקנו בקרוב ממש.

יא. ענין הנ"ל קשור גם עם ר"ח שבט. בעשתי עשר חמש באחד לחמש הואיל משה באר את התורה הזאת, ומבארים חז"ל⁴¹, שביום זה (ראש חמש שבט) תירגם משה רבינו את התורה לכל השבעים לשונות. ולכאורה לשם מה עשה זאת? הרי כל ישראל דיברו או לשון קודש, והלכו לכבוש את שלושים ואחד המלכים מארץ ישראל, באופן של לא תהיה כל נשמה, ולשם מי היה צורך לתרגם את התורה? ואפילו אם היה בזה צורך, יכול היה לעשות זאת אחר ולא משה רבינו בעצמו, שכל רגע מוזמן מדוד היה, ועוד ביום כראש חמש שהוא נעלה מיום המעשה⁴⁸ עד שיש נהגו לא לעשות

(45) רש"י דברים לד, ב. וראה ספרי שם. תרגום יוב"ע שם ג.

(46) ראה אסתר רבה פ"ו, ט. לקו"ת סד"ה ואתחנן.

(47) ראה תנ"א (פ' וארא) ד"ה לכן אמר, שענין יציאת מצרים היא היציאה ממצר הגרון המפסיק בין מוחין למדות, שיהי' המשכת המוחין למדות.

(48) יחזקאל מז, א. ש"א כ, יט.

ביום זה מלאכה⁴⁹ ובפרט נשים⁵⁰.

לפני דור הפלגה דיברו כולם בלשון הקודש⁵¹. ורק מחטא דור הפלגה נוצר פירוד והתחלקות, "אשר לא ידע איש שפת רעהו", נוצרו שפות שונות, היפך של אחדות וקדושה, הוי' אחד. ישראל, "גוי אחד", ממשיכים, על ידי תורה אחת, את הוי' אחד גם "בארץ", שגם בארץ הגשמית נעשית אחדות. אבל על ידי זה שדור הפלגה מרד בהוי' אחד, נוצרה התחלקות ופירוד בעולם, וכתוצאה מכך יש שבעים לשון⁵¹.

וזהו הכוונה בתירגום התורה על ידי משה רבינו מלשון קודש לשבעים לשון: הוא המשיך אחדות – לשון קודש, גם במקומות של פירוד – שבעים לשון, שגם שם יורגש הוי' אחד, על ידי תורה אחת⁵².

וזה היה מוכרח להעשות על ידי משה דוקא ולא על ידי אחר, משני טעמים:

א) כי זהו החידוש של מתן תורה, שתהיה ההתכללות של עליונים עם תחתונים (שלכן דרש הקב"ה משה רבינו שיהיה אצלו גם ענין האבות, התכללות של חכמה ושכל עם מדות). ולכן דוקא משה עצמו, שהוא המדרגה הגבוהה ביותר של חכמה ושכל, היה צריך להשפיל עצמו עד לשבעים לשון.

ב) רק משה רבינו יכול להמשיך אחדות הוי'

(49) רד"ק לשמואל א כ, יט. ועפ"י מתורצת קושית רש"י ותוס' (מגילה כב, רע"ב) – דאף דמותר מדינא, נהגו שלא לעשות מלאכה. וראה אחרונים לשו"ע א"ח סתי"ו.

(50) ירוש' פסחים רפ"ד. וראה אוה"ח בראשית (דף כב ואילך).

(51) ירושלמי מגילה פ"א ה"ט. הובא ברש"י בראשית יא, א.

(51*) ראה גם להלן ע' 145.

(52) ועיין בהקדמת המתרגם ספר חובת הלבבות, שהתרגום מלשון ללשון, דורש ג' תנאים: ידיעת לשון שמעתיקים ממנו. ידיעת לשון שמעתיקים אלי'. הבנת ענין הנעתק. – ג' ענינים אלו (בנוגע תרגומו של משה מלשון הקודש לשבעים לשון): לשון הקודש יש האמיתי, שבעים לשון – יש הנברא, ענין הנעתק (תורה) – אין המחברם.

מטה ביותר" – יכול רק מי שהוא עצמו "גבוה גבוה ביותר"⁵³. כידוע המשל, שכדי להסביר שכל לתלמיד גדול או בינוני, יכול גם חכם בינוני; אבל להסביר שכל עמוק מאד לתלמיד קטן ביותר, יש צורך בחכם גדול ביותר. חכם שאינו גדול בחכמה ביותר לא יצליח להקנות את השכל לתלמיד קטן, ואם ינסה לעשות זאת, יאבד עומק השכל בדיבורו. כך הוא גם בנמשל, רק משה רבנו היה יכול להעתיק ולהמשיך לשון הקודש במקום הפירוד של השבעים לשון⁵⁴.

יב. דובר מספר פעמים, שהטעם לכך שיום הראשון של החודש נקרא ראש חודש הוא משום שהיום כולל בתוכו את כל ימי החודש, כשם שראש האדם כולל בתוכו את החיות של כל אברי הגוף. היום העשירי של חודש שבט הוא יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר.

שייכות מיוחדת בולטת בין יום העשירי בשבט ליום ראש חודש, בו העתיק משה רבינו, נשיא ישראל הראשון, את התורה מלשון קודש לשבעים לשון. "אתפשטותא דמשה בכל דרא"⁵⁵. נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל ההילולא של יו"ד שבט, התעסק בענינים הכי עמוקים של גליא ופנימיות התורה ויחד עם זה היה "מעתיק" תורה, בין גליא ובין פנימיות, ל"שפות" שונות עד למטה ביותר – עבור תינוקות שנשבו וכו'.

והנהגה זו דרש הרבי גם מחסידי ומקושריו, שגם אצלם תהיה ההתכללות של שתי הקצוות גם יחד: שיתייגעו בענינים העמוקים בנגלה וחסידות, ובה בשעה לא יסתגרו בד' אמותיהם, אלא יתעסקו עם העולם.

(53) נתבאר בארוכה בשערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך פ"ב ואילך.

(54) ועפ"י יובן גם מה שהעתיקה לשבעים לשון הי' ברא"ח, כי ר"ח אינו נחשב בכלל ימי המעשה ומ"מ (מדינא) מותר בעשיית מלאכה, כי ענינו הוא המשכת הקדושה – לשון קודש – בעניני חול (כמבואר בארוכה בספר לקוטי שיחות ח"ב [המתורגם ע' 186 ואילך] – שבעים לשון. (55) ת"ז תס"ט.